

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

M. Fabii Quintiliani Institutionum Oratoriarum Libri Duodecim

Summa diligentia ad fidem vetustissimorum codicum recogniti ac restituti

M. Fab. Quintiliani Declamationes Undeviginti. M. Fabii Avi Et Calpurnii
Flacci Declamationes. Auctoris Incerti Dialogus De causis corruptae
Eloquentiae - Cvm Variorum Notis

Quintilianus, Marcus Fabius

Lugd. Batav. ; Roterodami, 1665

CCCVIII. Duo testamenta.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12889

M. FAB. QUINTILIANI
FINIUNT TRACTATÆ,
INCIPIUNT COLORATÆ.

CCCVIII.

Duo testamenta.

TESTAMENTA ULTIMA RATA SINT. INTESTATORUM SINE LIBERIS MORTUORUM BONA PROXIMI TENEANT. Quidam primo testamento instituit hæredem amicum: secundo facto, alterum. Decessit: posterius testamentum damnatum est. Ambigunt de bonis, priore testamento hæres scriptus, & propinqui.

DECLAMATIO.

ET in more civitatis, & in legibus positum est, ut quotiens fieri potuerit, defunctorum testamento stetur: idque non mediocri ratione. Neque enim aliud videtur solatium mortis, quam voluntas ultra mortem: alioqui potest grave videri, etiam ipsum patrimonium, si non integram legem habet: & cum omne jus nobis in id permittatur viventibus, auferatur morientibus. Proximum locum à testamentis habent propinqui: & ita, si intestatus quis ac sine liberis decesserit. Non quoniam utique iustum sit, ad hos pervenire bona defunctorum, sed quoniam relicta, & velut in medio posita, nulli propius videntur contingere. Nihil est ergo, quod nos onerare tentent nomine isto propinquitatis jactatione sanguinis & naturæ, homines ⁱ binis jam tabulis exhæredari. Et sane quotiens quæstio juris est certi, & à majoribus constituti, nihil necesse est laudare leges, quibus utimur, & ad quas vobis judicandum est. Quæstio igitur totius causæ nostræ (ut opinor) in eo consistit, an amicus meus intestatus decesserit.

ⁱ Binis jam tabulis exhæredati. Nam prætérito suorum, quasi quædam exhæredatio est: nota vero non exigua, *Est* priore testamento, amicum unum: posteriore, alterum instituerat. Atqui *dins.*

rit. In qua parte delector, nihil tam obscure, nihil tam clam esse factum, ut nobis probandum sit. Interrogo vos igitur, propinqui, an hic quem intestatum decessisse dicitis, scripserit aliquando testamentum? Interrogo vos, an hæ tabulæ quæ ex parte nostra proferuntur, testati sunt. Intelligitis à me signum: an omni jure conscriptæ vel tabulis soletis damnare? Non id agunt, utrum non fecerit testamentum, sed intestatum volunt videri eum, quia non semel fecerit. Scripsit, inquit, & alteras tabulas, apparet quam noluerit intestatus mori. Neque ego negaverim, non uno genere fieri intestatos. Aut enim is est intestatus, qui non scripsit omnino testamentum: aut qui id scripsit, quod valere non possit. Vos eligite quem velitis esse intestatum. Si eum qui non scripsit: non est hic cujus de bonis agitur: bis enim scripsit. Si eum videri vultis intestatum, qui vitiosum scripserit testamentum: hoc confiteamini necesse est, vitiosum testamentum¹ esse pro non scripto. Hoc igitur supremum, quæro sitne testamentum? Si confitemini esse testamentum, non potest videri intestatus decessisse. Si non est testamentum (² sic non est, quia non jure factum est) nihil ob stare priori potest. Venio nunc ad meam legem. TESTAMENTA ULTIMA RATA SINT. Habet sine dubio (si verba tantum ipsa intueri velimus) hoc jus, occasionem brevem calumniæ. Quid si enim unum aliquis scripserit testamentum?³ Potest videri novitium quod magis jure primum dixerimus. Sed quemadmodum inter plurima testamenta, ultimum valere oportet: ita hæc manifesta legis voluntas est, ut id testa-

mentum

¹ *Esse pro non scripto.*] Si posterius testamentum, pro non scripto habebitur (ut certe quidem) prius manebit firmum. Ergo excludentur propinqui, quibus succedendi locus non est ex lege 12. tabularum, quandiu ex testamento defertur hereditas. Idem.

² *Sic non est, quia.*] Conjeceram: ut non est, quia non jure factum est. Nunc vi-

deo & Ærodius dedisse: sicut non est. Gronovius.

³ *Potest videri novitium.*] Sic Pithoeus, nam Ærodius: potest videri hoc ultimum. Thaddæus: potest videri non vitium. Scribe per interrogationem: potest videri novissimum, quod magis jure primum dixerimus? Idem.

mentum valeat, post quod nullum testamentum est. Neque est incredibile, sine dubio, etiam ante hoc testamentum, quo ego hæres factus sum, scripsisse illum alia testamenta, hominem frequenter hoc facientem. Ita & ultimum videri potest, si post alia scriptum est: & si primum scriptum est, quia nullum tamen est, quod vincat, & potentius sit postea, pro ultimo habendum est. Sublatum dicunt prius testamentum posteriore testamento. Neque ego inficior, si jure factum sit testamentum, hoc est, si testamentum est, potentissimam esse defuncti proximam quantque voluntatem: sed nego ullum postea factum testamentum. Quid est enim testamentum? ut opinor, voluntas defuncti consignata jure legibusque civitatis. Non dixerim ego testamentum, cui numerus signatorum deest: non dixerim testamentum, cui libripens & emptor familiæ, & cætera ² juri necessaria. Tabulæ erunt: fortasse & scriptum erit. Et huc (ut paulo ante dicebam) vestra quoque manifestum confessione est, non esse velut testamentum. Facto enim illo dicitur propinquum vestrum intestatum fuisse. Hoc propius colligamus: putemus enim factum esse unum hoc testamentum, quod damnastis: num dubium erit, quin ad vos bona pertinuerint, tanquam intestati, id est, quin ita hæredes futuris fueritis, tanquam ille omnino testamentum non fecisset? quod si hoc pro non facto est, nec testamentum quidem videri potest. Fingamus fuisse ultimum testamentum: quando quærimus? Puto cum res in lite est, cum in disputatione. Nec pertinet ad nos quod fuerit ultimum, sed quod sit. Si jus utriusque testamento constaret, fuisset illud ultimum, quod postea factum est: illo vero sublato incipit ultimum esse, quod relictum

¹ *Et cætera juri necessaria.*] Jure, opinor. *Idem.*

² *Juri necessaria dicuntur.*] Ut quinque liberi cives Romani, testium signa, filiorum institutio vel exhæredatio, &c. Hæc si desint (inquit) tabulæ quædam

esse poterunt, aut privata alia quidem scriptura: sed non testamentum, quia non conscriptum jure legibusque civitatis: non voluntatis suæ justa sententia, ut Modestinus ait lib. 2. Pandectarum. *Erodianus.*

relictum est, ¹ ut intentione cursus, qui proximus ab ultimo fuerit, si desistat ultimus, in nomen illius locumque succedit. Ergo ut non fuerit ultimum meum aliquando testamentum, nunc ultimum est, & vos id testamentum fecistis, damnando id quod postea factum erat.

S E R M O.

Hoc ad verba legis, illud ad voluntatem.

D E C L A M A T I O.

Quid putamus sequutam esse legem, quæ valere voluit ultimum testamentum? Plura valere non poterant: & in tam mutabili natura humanorum animorum, diversis hæredibus, media lis relinquebatur: optimum videbatur esse ut proxima quæque voluntas duraret. Hac vero sublata, necesse esse eam durare, quæ sola est. Fecit amicus meus eo tempore, quo me instituebat hæredem, legitimum testamentum: nam & constabat ei tum iudicium: quo minus erubescio ista mutatione hæredis. In his tabulis alius legitur, quæ jus non habuerunt, quæ non lege conscriptæ sunt, quæ fortasse etiam propter hoc damnatæ sunt, quod indignus hæres videbatur. In comparatione summa non recusabo, quo minus vel propinquos istos amicitia conferatis. Per se mihi vel sanctius nomen amici videtur. Hoc enim proficiscitur ab animo: hoc proficiscitur à proposito. Istud dat casus conditio nascendi, & quæ non sponte nostra eliguntur. Me hæredem esse, amicus meus (quod satis est) aliquando voluit, ² vos nunquam eo tempore, quo iudicabat, neque eo tempore, quo errabat.

S E R M O.

Illam, jam communia pro omnibus testamentis.

D E C L A M A T I O.

Non tantum ad hæredem ista lis pertinet. Aliquem fortasse

¹ Ut intentione cursus.] Scribe: ut in contentione cursus. Gronovius

neque eo tempore, quo iudicabar; neque eo, quo errabat. Erodius: vos nunquam neque.

² Vos nunquam eo tempore.] Lege: vos

sed media vox superavacanea. Idem.

tasse amicorum honoravit, aliquem fortasse servulorum manumisit. Vos¹ poenam quandam propinquo vestro constituitis, ut intestatus decesserit, & bona tanquam relicta, tanquam deserta invadatis.

CCCIX.

Raptor convictus.

Educta ad magistratum, adolescentis, à quo esse vitiata dicebatur, nuptias optavit. Ille negavit se rapuisse: iudicio contendit: victus est: non recusat ducere. Illa optare vult.

S E R M O.

² Actio debet adolescentis esse summissa: nam etiam si nullo themate ad id alligatur, ut necesse sit eum raptorem videri: rei tamen iudicæ facere controversiam non potest: & videtur mihi hunc modum custodire debere, ut de raptu³ nihil neget: nihil tamen sciat.

D E C L A M A T I O.

Non aliud, iudices, causæ meæ aptius, aut verecundiæ necessarium magis est, quam ut puellæ mitissimæ clementissimæque gratias agam. Lege permittente omnem in me potestatem, optare nuptias etiam festinavit, nondum me rogante, nondum (†indicare enim suppliciter necesse

¹ Poenam quandam servo.] Rupto, injusto, vel irritato facta testamento, & libertates cum legatis amittuntur. Ergo in poenam quodammodo servorum, testamentum ad intestati causam recidit. Quid si ita legamus? Vos poenam quandam tanquam servo constituitis, &c. Errod.

² Eiusdem argumenti declamatio est apud Senecam lib. 7. Declamat. ult. & lib. 4. contrav. 4. Atque hinc facile, ut ex multis aliis locis, perspicere licet, quam in tractandis his questionibus, & colorata oratione vestiendis, hos omnes Quintilianus antecelluerit, quorum varios sermones collegit Seneca, libris illis Controversiarum. Idem.

³ Nihil neget, nihil tamen sciat.] In hoc certe rectius & magis accommoda-

te, quam & Latro, & Varius Geminus, qui uti vel negandum, vel contendendum omnino esset, ita pro eo dixerunt qui rapuit. Color igitur Quint. aptior. Idem.

⁴ Judicare enim suppliciter.] Alias iudicare enim se supplicitem necesse est, hoc est, condemnare se, & raptorem fateri, ut sint hæc verba Quintiliani conversa ad discipulos. Errodius. Indicare enim suppliciter.] Errodius edidit: nondum me iudicare enim: & præterquam, quod in notis, ad marginem ait, alios legere, ut appareat legendum ex sequentibus: advocare enim amicos suppliciter. At tu habe: nondum (indicare enim suppliciter necesse est) rogante. Declam. 315. Ego si melior essem pater, illud quoque suppliciter confiterer. Gronovius.